

اصول اساسی نقش و وظایف وکلای دعاوی

نویسنده: سازمان ملل متحد/ترجمه نیکی پارسا

ناشر:

بنیاد برومند

تاریخ انتشار: ۹ شهریور ۱۳۶۹

نوع متن: قوانین بین الملل

مصوب هشتمین کنگره سازمان ملل متحد مربوط به پیشگیری از جرم و رفتار با مجرمین (۲۷ اوت الی ۷ سپتامبر ۱۹۹۰، هاوانا، کوبا)

با توجه به اینکه، مردم سراسر جهان در منشور سازمان ملل متحد، در کنار سایر تصمیمات، بر عزم راسخ خود مبنی بر فراهم ساختن مقتضیات ضروری جهت حفظ عدالت تأکید کرده اند و تحقق بخشیدن به همکاری‌های بین‌المللی در ارتقاء و تشویق رعایت حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین بدون اعمال تبعیض به لحاظ نژاد، جنسیت، زبان و مذهب را به عنوان هدفی از اهداف خود اعلام کرده‌اند،

با توجه به اینکه اعلامیه حقوق بشر بر اصل برابری در مقابل قانون، اصل برائت، دادرسی عادلانه و علنی توسط دادگاهی مستقل و بیطرف، و تأمین کلیه تضمینات ضروری در دفاع از افرادی که متهم به ارتکاب جرم‌اند، صحت گذاشته است،

با توجه به اینکه میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی حق برخورداری از انجام محاکمه در مدت زمان معقول، دادرسی عادلانه و علنی توسط دادگاهی صالح و قانونی، مستقل و بی‌طرف را به رسمیت شناخته است،

با توجه به اینکه میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر الزام دولت‌ها توسط منشور سازمان ملل متحد به ارتقای احترام جهانی و بالفعل به حقوق و آزادی‌های بشر تأکید کرده است،

با توجه به اینکه **مجموعه اصول در حمایت از کلیه افرادی که تحت هر نظامی از بازداشت یا حبس قرار دارند** تصریح کرده است که کلیه افرادی که بازداشت شده‌اند، حق دارند از کمک مشاور حقوقی و تماس و مشورت با او برخوردار شوند،

با توجه به اینکه در **قواعد حداقل استاندارد در رفتار با زندانیان** تضمین کمک‌های حقوقی و امکان تماس محرمانه با مشاور حقوقی برای متهمی که در بازداشت بسر می‌برد توصیه شده است،

با توجه به اینکه **موازین تضمینی در حمایت از افراد در معرض مجازات اعدام** بر حق کلیه افراد مظنون یا متهم به ارتکاب جرم مشمول مجازات اعدام، در برخورداری از معاضدت حقوقی متناسب با هر مرحله دادرسی بر طبق مفاد ماده ۱۴ **میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی**، تأکید می‌کند،

با توجه به اینکه **اعلامیه اصول بنیادین اجرای عدالت در حق قربانیان جرم و قربانیان سوءاستفاده از قدرت** توصیه می‌کند موازینی در سطح بین‌المللی و ملی اتخاذ شود که امکان دسترسی به عدالت، برخورداری از خدمات درمانی مناسب، جبران خسارت و پرداخت غرامت و معاضدت را برای قربانیان جرم گسترش دهد،

با توجه به اینکه حمایت‌های لازم از آزادی‌های بنیادین و حقوق بشر که همه افراد چه در زمینه اقتصادی و چه در زمینه اجتماعی و فرهنگی یا مدنی و سیاسی از آن برخوردارند، مستلزم دسترسی بالفعل کلیه افراد به خدمات حقوقی وکلای مستقل است،

با توجه به این‌که کانون‌های حرفه‌ای وکلای در حفظ هنجارها و اخلاق حرفه‌ای، حمایت از اعضاء خود در مقابل اعمال فشار و محدودیت و دخالت ناموجه، تأمین خدمات حقوقی برای افرادی که بدان نیاز دارند، همکاری با دولت و سایر نهادهایی که در خدمت عدالت و منافع عمومی‌اند نقش اساسی ایفاء می‌کنند، **اصول اساسی نقش و وظایف وکلای دعاوی** که در ذیل آمده است و برای کمک به کشورهای عضو در راستای وظایفشان در ارتقاء و تضمین ایفاء صحیح نقش وکلا تدوین شده است، بایستی توسط دولت‌ها در چهارچوب قانونگذاری و رویه‌های عملی‌اشان در سطح ملی ملحوظ و رعایت شود و همچنین بایستی توجه وکلا و افراد دیگر چون قضات، مقامات قضایی دادسراها، نمایندگان قوه مجریه و قانونگذاران و عموم مردم بدان جلب شود، این اصول همچنین در مورد افرادی که به طور غیر رسمی به شغل وکالت می‌پردازند جاری است.

دسترسی به وکیل و معاضدت‌های حقوقی

۱. کلیه افراد حق دارند برای حفظ و تحقق حقوق و دفاع از آن، در هر مرحله‌ای از دادرسی جزایی، وکیلی برای خود انتخاب کنند.

۲. دولت‌ها موظفند رویه‌های کارآمد و سازوکارهای کاملی پیش‌بینی کنند که امکان دسترسی به وکیل را برای کلیه افرادی که در قلمرو و حوزه صلاحیت قضایی آن‌ها به سر می‌برند، بدون اعمال هر نوع تبعیض از جمله به لحاظ نژاد، رنگ پوست، تبار، جنسیت، زبان، مذهب، نظرات مذهبی یا سیاسی، خاستگاه ملی یا اجتماعی، دارایی، تولد، وضعیت اقتصادی یا سایر اوضاع، فراهم سازد.

۳. دولت‌ها موظفند بودجه و منابع مالی کافی، جهت ارائه خدمات حقوقی به افراد تهیدست، و در صورت لزوم به سایر افراد محروم، تأمین نمایند. کانون‌های حرفه‌ای وکلا باید در برنامه‌ریزی و تأمین خدمات، تسهیلات و سایر منابع شرکت کنند.

۴. دولت‌ها و کانون‌های حرفه‌ای وکلا باید برنامه‌هایی را توسعه دهند که عامه مردم را نسبت به حقوق و تکالیف قانونی اشان و نقش اساسی وکلا در حمایت از آزادی‌های بنیادین بشر مطلع سازد. به ویژه بایستی به ارائه کمک‌های لازم به تهیدستان و سایر افراد محروم جهت دستیابی آنها به حقوق خود و در صورت لزوم به کمک وکلا، توجه خاص مبذول شود.

تضمینات خاص در اجرای عدالت کیفری

۵. دولت‌ها باید مراقبت به عمل آورند که کلیه افرادی که توقیف یا بازداشت می‌شوند و یا هنگامی که به ارتکاب جرم یا جنحه‌ای متهم می‌شوند، در اسرع وقت توسط مقامات صالح از حق خود درانتخاب وکیل اطلاع یابند.

۶. چنانچه افراد مذکور در فوق فاقد وکیل باشند، در مواردی که اجرای عدالت اقتضاء کند از حق داشتن وکیل تسخیری با تجربه و با صلاحیت کافی در زمینه جرم اتهامی، برخوردارند. در صورت عدم توانایی آن‌ها در پرداخت هزینه وکالت، نصب وکیل برای آن‌ها به رایگان خواهد بود.

۷. دولت‌ها باید همچنین اطمینان حاصل کنند که کلیه افرادی که توقیف شده‌اند و یا تحت بازداشت قرار دارند، چه اتهام جزایی به آن‌ها وارد شده باشد و چه نباشد، ظرف حداقل ۲۴ ساعت از لحظه دستگیری یا بازداشت، با وکیلی تماس برقرار کرده باشند.

۸. کلیه افرادی که توقیف، بازداشت یا زندانی شده‌اند باید بتوانند در اسرع وقت از فرصت کافی و تسهیلات لازم جهت ملاقات، مصاحبت و یا مشاوره با وکیل خود بدون استراق سمع یا اعمال سانسور و به طور کاملاً محرمانه، برخوردار باشند. مأموران اجرای قانون می‌توانند چنین ملاقاتی را تحت نظر قرار دهند اما حق استماع آن را ندارند.

صلاحیت تخصصی و کارآموزی

۹. دولت‌ها، کانون‌های حرفه‌ای وکلا، و نهادهای آموزشی باید مراقبت به عمل آورند که وکلا آموزش و کارآموزی‌های لازم را دیده‌باشند و از آرمان‌ها و وظایف اخلاقی حرفه خود و حقوق بشر و آزادی‌های بنیادینی که توسط قوانین ملی و بین‌المللی به رسمیت شناخته شده است، آگاه باشند.

۱۰. دولت‌ها، کانون‌های حرفه‌ای وکلا و نهادهای آموزشی باید مراقبت به عمل آورند که برای شروع حرفه وکالت و با ادامه آن هیچ گونه تبعیضی به لحاظ نژاد، رنگ پوست، جنسیت، تبار، مذهب، نظرات مذهبی یا سیاسی، خاستگاه ملی یا اجتماعی، دارایی، تولد، وضعیت اقتصادی یا سایر خصوصیات اعمال نشود، مگر آن‌که برای پرداختن به حرفه وکالت در کشور خاصی ملیت آن کشور لازم باشد که چنین موردی تبعیض محسوب نمی‌شود.

۱۱. در کشورهایی که گروه‌های اجتماعی و جماعات و یا مناطقی وجود دارد که احتیاجات حقوقی‌شان تأمین نمی‌شود، خصوصاً هنگامی که این گروه‌ها دارای فرهنگ، سنت و زبان متفاوتند و یا در گذشته مورد تبعیض قرار گرفته‌اند، دولت‌ها، کانون‌های حرفه‌ای وکلا و نهادهای آموزشی، بایستی موازینی اتخاذ کنند که افراد داوطلب میان این گروه‌ها بتوانند به حرفه وکالت بپردازند و مراقبت به عمل آورند که آموزش‌های لازم مطابق با احتیاجات گروه‌های ذریبط در اختیارشان قرار گیرد.

وظایف و مسئولیت‌ها

۱۲. وکلا در مقام عاملین اصلی مدیریت و اجرای عدالت، بایستی حافظ شأن و حیثیت شغلی خود باشند.

۱۳. وظایف وکلا در قبال موکلین خود شامل امور زیر است:

الف) توصیه به موکلین خود در باب حقوق و الزامات قانونی‌شان و چگونگی طرز عمل نظام حقوقی در بخشی که به حقوق و الزامات آن‌ها مربوط می‌شود؛

ب- معاضدت به آن‌ها به طرق مناسب، و اتخاذ تدابیر قانونی برای حفظ منافع آن‌ها؛

ج- در صورت لزوم، معاضدت به آن‌ها در محضر دادگاه یا مقامات قضایی یا اداری.

۱۴. وکلا در حمایت از حقوق موکلین خود و گسترش عدالت، باید همواره حقوق بشر و آزادی‌های بنیادینی را که توسط قوانین ملی و بین‌المللی به رسمیت شناخته شده‌است مد نظر قرار دهند و همواره آزادانه و با جدیت و مطابق با قانون و موازین پذیرفته شده و اصول اخلاقی حرفه وکالت عمل کنند.

۱۵. وکلا بایستی همواره منافع موکلین خود را صادقانه مد نظر قرار دهند.

تضمینات مربوط به حرفه وکالت

۱۶. دولت‌ها موظفند امور ذیل را برای حرفه وکالت تضمین کنند:

الف): وکلای دعاوی بتوانند بدون آنکه با تهدید، مانع، مزاحمت یا مداخله بی‌جا مواجه شوند به وظایف خود عمل کنند؛

- ب) وکلای دعاوی بتوانند آزادانه در داخل یا به خارج کشور سفر کرده و با موکلین خود ملاقات کنند؛
 ج) مصونیت آن‌ها از تعقیب کیفری یا تهدید به تعقیب کیفری و یا مجازات مالی، اداری و غیره به دلیل انجام اموری که داخل در وظایف شغلی ایشان و منطبق بر معیارها و اصول اخلاقی حرفه‌اشان است.
۱۷. مقامات مسئول باید هنگامی که امنیت وکلا به دلیل انجام وظایف حرفه‌ای ایشان در خطر قرار می‌گیرد، آن‌ها را تحت محافظت خود قرار دهند.
۱۸. وکلا نباید به دلیل انجام وظایف خود با موکلینشان و نیت آنها مشتبّه شوند.
۱۹. هنگامی که حق داشتن وکیل در محضر يك دادگاه یا يك مرجع اداری به رسمیت شناخته است، دادگاه یا مرجع اداری مذکور نمی‌تواند از حضور وکیل در دفاع از موکل خود ممانعت به عمل آورد، مگر آنکه وکیل طبق قانون و رویه ملی یا اصول حاضر صلاحیت لازم را دارا نباشد.
۲۰. وکلای دعاوی برای مطالبی که با حسن نیت در دفاعیه کتبی یا شفاهی خود و یا به دلیل وظایف حرفه‌ای خود در محضر دادگاه و یا مرجع قضایی یا اداری دیگر ایراد می‌کنند، از مصونیت مدنی و کیفری برخوردارند.
۲۱. مقامات صالحه موظفند، امکان دسترسی به اطلاعات، پرونده‌ها و مدارک تحت اختیار و نظارت خود را برای وکلا به مدت کافی تأمین کنند تا آنها بتوانند مساعدت حقوقی مؤثری را در اختیار موکلینشان قرار دهند. این امکان باید در زمان لازم و در اسرع وقت در اختیار وکلا قرار گیرد.
۲۲. دولت‌ها باید سرّی بودن مکاتبات و مکالمات میان وکلا و موکلینشان در حیطه روابط کاری را به رسمیت شناخته و محترم شمرند.

آزادی بیان و تشکیل اجتماعات

۲۳. وکلای دادگستری چون سایر شهروندان از حق آزادی بیان، آزادی اعتقادات، شرکت در انجمن‌ها و اجتماعات و به‌ویژه از حق شرکت در بحث و گفتگوهای عمومی در باره قوانین و اجرای عدالت و ارتقاء حقوق بشر و حمایت از آن، عضویت یا تشکیل انجمن‌های محلی، ملی یا بین‌المللی و شرکت در جلسات آن‌ها برخوردارند، و نباید به دلیل اقدامات قانونی و یا عضویتشان در انجمنی قانونی با محدودیت‌های حرفه‌ای روبرو شوند. در تحقق حقوق مذکور وکلا باید رفتاری مطابق با قانون و معیارهای پذیرفته شده و اصول اخلاقی حرفه خود داشته باشند.

کانون‌های حرفه‌ای وکلا

۲۴. وکلای مدافع حق دارند کانون‌های حرفه‌ای خودگردانی تشکیل دهند و یا به عضویت آن درآیند که از حقوقشان دفاع کرده، آموزش و کارآموزی مداوم را گسترش دهد و از شرافت حرفه‌ای‌شان حمایت کند. هیئت اجرایی را بایستی اعضای انجمن انتخاب کنند و این هیئت وظایفش را بدون دخالت نیرویی خارج از کانون انجام دهد.
۲۵. کانون‌های حرفه‌ای وکلا باید برای حصول اطمینان از اینکه کلیه افراد دسترسی برابر و بالفعل به معاضدت‌های حقوقی دارند و وکلا بدون مانع و دخالت بی‌جا، امکان ارائه توصیه و کمک به موکلین خود را، طبق قانون و معیارهای پذیرفته شده و اصول اخلاقی حرفه خود، دارا هستند، با دولت همکاری کنند.

روال دادرسی انتظامی

۲۶. قواعد ناظر بر سلوك حرفه‌ای وکلا باید توسط نهاد صلاحیت‌دار کانون وکلا و یا با وضع قوانین بر طبق حقوق و عرف ملی و موازین و هنجارهای پذیرفته شده بین‌المللی تعیین شود.
۲۷. رسیدگی به اتهامات و شکایات بر علیه وکلا در اجرای وظایف حرفه‌ای‌شان باید بر طبق روال دادرسی مناسب در اسرع وقت و با رعایت کامل عدل و انصاف صورت گیرد. وکلا باید از حق دادرسی عادلانه و مساعدت وکیلی به انتخاب خود، بهره‌مند شوند.
۲۸. دادرسی انتظامی در مورد وکلا باید در مرجع انتظامی بی‌طرف که توسط کانون وکلا ایجاد شده است و یا در محضر مقام قانونی مستقل و یا توسط يك دادگاه صورت گیرد، این دادرسی باید قابل تجدیدنظر توسط نهاد قضایی مستقل باشد.
۲۹. روال کلیه دادرسی‌های انتظامی باید طبق قواعد ناظر بر سلوك حرفه‌ای و سایر معیارهای پذیرفته شده و اصول اخلاقی حرفه وکالت و در پرتو اصول حاضر انجام گیرد.